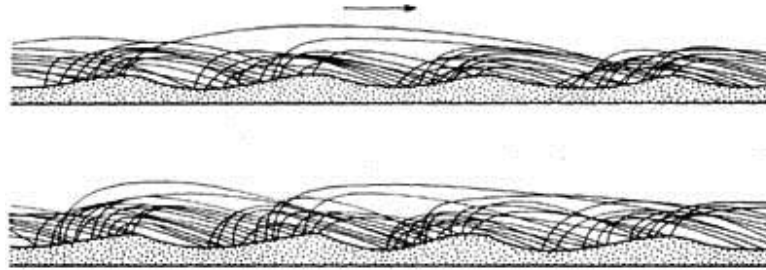

A szél felszínformálása

A szemcseátmérő: A jég vagy a folyó viszonylag nagy méretű hordalékot képes szállítani, a szél legfeljebb csak az 1-2 mm átmérőűeket.

A szállítás két módja: görgetve vagy ugráltatva.

A homokszemcsék ugráló mozgása homokfelszín fölött. A homokfodrok gerinctávolsága a mozgó homokszemcsék pályahosszától függ.

A felszínformálás **három részfolyamata** itt is elkülöníthető:

1. szélkifúvás (defláció) 2. elszállítás (görgetve vagy ugráltatva) 3. felhalmozás (dűnék, buckák, homoklepel).

A növényzettel teljesen benőtt területeken a szél nem jut igazán szerephez.

Ott tud „dolgozni”, ahol kevés vagy egyáltalán nincs növénytakaró.

A **növényzettel való fedettség szerint két területet** különíthetünk el, ahol különböző mértékben jut szerephez a szél:

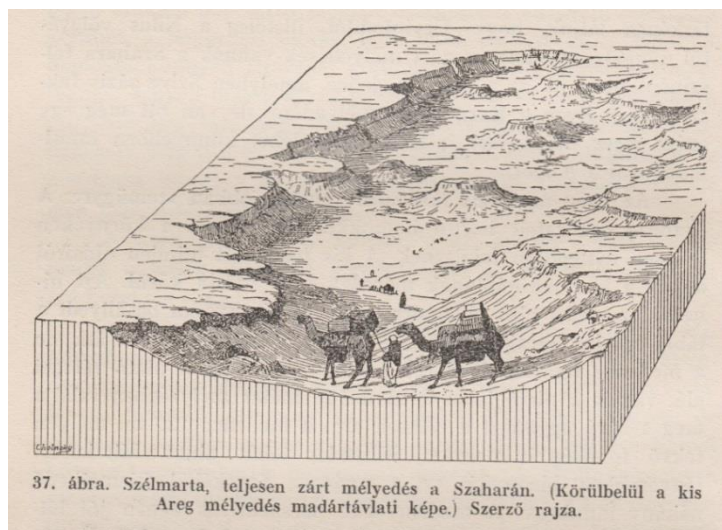
- szabadon mozgó homokterületek
- félig kötött homokterületek (foltokban, sávokban)

1. A szél pusztító munkája

A/ Szabadon mozgó homokterületeken

Szélkifúvás vagy defláció: adott helyről a szél kifújja a homokszemcséket, mélyedés marad a helyén → **deflációs medence**.

Ahol keményebb, ellenállóbb a kőzet, azt nem tudja elmozdítani → **deflációs tanúhegy** (maradékforma).

37. ábra. Szélmarta, teljesen zárt mélyedés a Szaharán. (Körülbelül a kis Areg mélyedés madártávlati képe.) Szerző rajza.

A felkapott, elszállított homokszemcsékkel a szél csiszolja, vési a kőzeteket, ez a szélmarás. Szélmarás következtében jönnek létre a **gombasziklák** (a szobrászművész a szél). Csak addig a magasságig, amíg a homokszemcséket felemeli.

B/ Félig kötött homokterületeken

Szélkifúvás csak a növényzettől mentes területeken

→ **szélbarázdák**

→ maradékgerincek

2. A szél építő munkája

Ott, ahol a szél energiája lecsökken, lepakolja, felhalmozza az általa szállított homokszemcséket.

A/ Szabadon mozgó homokterületeken

Barkán: kifli vagy sarló alakú homokdűne. Magassága elérheti a 20 métert. A szél felőli oldala lankásabb, a szélárnyékban levő oldala meredekebb. Kialakulásához szükséges feltétel még: ne legyen túl sok homok, viszonylag kemény aljzat. Évente 20-40 métert haladnak az uralkodó szél irányának megfelelően.

Keresztirányú dűne

A barkánok oldalirányú összekapcsolódásával jönnek létre.

B/ Félig kötött homokterületeken

Parabolabucka: a homorú oldala néz szembe a széllel.

250-400 méter hosszú, 14-18 méter magas.

pl. Kiskunság, Nyírség

A tengerpartokon – a tengerpart homokanyagából – **parti dűnéket** építhet a szél.

A nedves, tengerhez közelebbi részen ezeket a növényzet megkötheti.

A parttól távolabb, a szárazabb sávokban a dűnék vándorolhatnak → **vándordűne**.

Ilyen vándordűnéket találhatunk Franciaország délnyugati részén: pl. Dune du Pilat.

3. A szél mint környezeti veszélyforrás

A meg gondolatlan emberi beavatkozás – erdőirtás, füves területek feltörése, túllegeltetés, folyók vizének teljes elöntözése – teret adhat a szélnek: elhordja a talaj értékes részét, beteríti. Pl. Száhel-öv, Belső-Ázsia.